

Endeligt referat

Udsendt 1. november 2017

Møde i Nationalparkbestyrelsen den 10. oktober 2017

Mødested: ECH Park, Stormgade 200, 6700 Esbjerg

Mødet fandt sted fra kl. **14.00 til 17.30.**

Deltagere:

Formand	Janne Jørgensen Liburd	
Varde Kommune (næstformand)	Preben Friis-Hauge	
Esbjerg Kommune	Annemette Knudsen Andersen	
Fanø Kommune	Kristine Krog Kaas	
Tønder Kommune	Susanne Linnet	Afbud
Danmarks Naturfredningsforening	Britt Schak Hansen	
Friluftsrådet	Hanne Voetmann	
Dansk Ornitologisk Forening	Marco Brodde	
Digelagene	Kjeld Andreasen	
Danmarks Jægerforbund	Hans Christian Fuglsang	
Danmarks Sportsfiskerforbund	Lars Brinch Thygesen	
Landbrug & Fødevarer	Mikael Nørby-Lassen	
Naturstyrelsen	Ulrik Lorenzen	
Nationalparkrådet	Svend Tougaard	
Nationalparkrådet	Anne Marie Overgaard	
Nationalparksekretariatet	Peter Saabye Simonsen	
Nationalparksekretariatet	Alette Houman Dyhrfjeld (Referent)	

Punkter på dagsordenen:

1. **Velkomst og godkendelse af dagsorden – Beslutningspunkt**

Sagsfremstilling:

Janne Liburd byder velkommen og det besluttes, om dagsordenen kan godkendes.

Sekretariatet havde indstillet at:

- Dagsordenen godkendes

Referat:

Janne Liburd bød velkommen og orienterede om fravær. Janne Liburd foreslog, at man brugte lidt længere tid på evalueringspunktet og mindre på budgetpunktet. Britt Schak-Hansen opfordrede til, at de to punkter blev byttet om, så evaluering blev behandlet først.

Herudover orienterede Janne Liburd om, at DR Syd ville komme, under mødet, for at interviewe hende på baggrund af den nyligt udsendte pressemeddelelse om beboerstolthed.

Lars Brinch Thygesen opfordrede til, at man drøftede vandløb under eventuelt.

Janne Liburd orienterede om, at udkast til referat sendes 24. oktober, grundet efterårsferien.

Beslutning:

Dagsordenen blev godkendt med følgende ændringer:

Der blev byttet om på punkt 2 og punkt 3, så evaluering blev behandlet først.

2. **Evaluering – Orienteringspunkt**

Referat:

Janne Liburd orienterede om, at første udkast til evalueringsrapporten var udsendt med dagsordenen og bestyrelsen blev bedt om at kommentere under mødet samt sende skriftlige kommentarer til sekretariatet senest den 25. oktober.

Evalueringen er udarbejdet af en uvildig konsulent med hjælp fra sekretariatet, primært Sara Lindholt og Peter Saabye Simonsen. Man havde fulgt bestyrelsens anmodning om at komprimere evalueringen og havde fokuseret på direkte effekter. Peter Saabye Simonsen foreslog, at de indirekte effekter

skrives ud af den nuværende tekst og i stedet for indarbejdes i et kort afsnit med eksempler i hvert af de 12 kapitler der behandler de konkrete målsætninger, f.eks. lige før opsummeringen i kapitlerne. Konsulenten har skrevet konklusionerne og forordet skal være bestyrelsens.

Processen er sådan, at bestyrelsen og rådet får forelagt evalueringen først, hvorefter interessenter får lov til at kommentere. Evalueringsrapporten justeres med kommentarerne og et nyt udkast sendes til bestyrelsen i starten af november. Derefter er der cirka en uge til at kommentere. De sidste kommentarer skrives ind og rapporten sendes til grafiker, så der ligger en færdig rapport den 28. november, som kan drøftes den 5. december til fællesmødet.

I november fremsendes desuden en plan for arbejdet med nationalparkplanen.

Bestyrelsen gennemgik evalueringen kapitel for kapitel. Der var kommentarer i forhold til præcisering samt nogle få rettelser. Herunder følgende:

Introduktion:

Det bør præciseres, at Nationalparken ingen myndighedsbeføjelser har og at vi alene kan arbejde med frivillige aftaler og den gode dialog.

Kapitel 3:

3.3 Der skal laves en beskrivelse af, hvad Verdensarv er.

3.6 Teksten bør præciseres – Marco Brodde sender ændringsforslag.

3.7 Ordet kapacitetsopbygning bør beskrives bedre, så naturen indgår – eksempelvis kan man under 3.7 10 skrive: "bæredygtig udvikling for naturen og lokalbefolkningen".

3.8 Tallene tilrettes, da der er fejl i.

Vision og Mission indskrives i dette afsnit (teksten fra 4.1).

Kapitel 4:

Skal alene være evalueringens formål.

De steder hvor der står Miljøstyrelsen skal tilføjes Naturstyrelsen.

Kapitel 5:

5.2 Det er vigtigt at det fremgår hvor Nationalparken har taget hovedrolle og hvor de har haft en birolle i forhold til bevarelse af naturtyper.

Vi kan med fordel beskrive, hvor stor en %-del af de potentielle arealer i Nationalparken der er sket noget på.

I forbindelse med dette punkt blev det drøftet, hvor der er potentielle arealer. Indtil nu har man arbejdet ud fra hvad der var muligt og ikke hvad der var ønskeligt. Her kan man evt. se på tilskudsordningerne, som kan være en hæmmende faktor.

5.3 side 20 linje 10, her er det uklart, at der er tale om et projekt der ikke er gennemført.

S 21 linje 20: 60 anlagte strandtudseskraab? Det skal undersøges om antallet af strandtudseskraab er korrekt.

Nationalparkens rolle i Operation Engsnarre bør beskrives.

Side 23 linje 40: kritikere finder, at naturaktører hvem er de? Er det kommunerne der laver for lidt naturpleje? Peter orienterede om, at de interviewede fremgår af bilagsmaterialet. Der var enighed om, at det skal præciseres i teksten, hvornår det er de interviewede og hvornår det os selv eller andre der er kilde til teksterne.

Naturrådene skal etableres efter nytår, hvorefter de skal komme med indspil til det grønne danmarkskort, så her har interesseorganisationerne selv indflydelse.

Kapitel 6:

6.3 det skal beskrives hvilket naturindhold der er øget – er det fugleliv?

Kapitel 7:

7.2 side 29 linje 21 - det meste land er ikke inddiget. Samme afsnit fremgår det, at vi har været visionære, men vi slutter med at skrive, at vi ikke har haft nogen konkrete forslag at tage stilling til.

Der skal henvises til kapitel 6 i kapitel 7 omkring vandløb.

Kapitel 8:

8.8 side 34 linje 12, her tilføjes AP Møller Fonden og Nordea.

Linje 16 – det fremgår ikke hvilken uddannelsesmæssig indsats der ikke vandt fodfæste?

Kapitel 9:

Svend Tougaard sender kommentarer til Sara Lindholt vedr. Vagerlaugets indsats.

Kapitel 12:

Kapitlet er kort og mangler sammenhæng.

Kapitel 14:

Vi nævner udenlandske nationalparker i overskriften, men det nævnes ikke i teksten. Vi er blandt andet blevet medlem af Europarc sammenslutningen.

Kapitel 15:

15.3 side 70 øverst – teksten ændres til "deltog".

Kapitel 19:

Tabel 19.1 skal ændres. Vi har ingen rapport eller folder om ensianblåfuglen, så vi kan ikke skrive det ind – teksten i parentes fjernes derfor.
19.3 Teksten er tvetydig – ”rådet er godt sammensat, men vi mangler noget”. Det skal fremgå, at teksten er fra et interview.
19.4 Omskrives.

Generelt var der enighed om, at det klart skal fremgå, hvornår der er tale om udtalelser fra interviewede, eksempelvis med kursiv skrift.

Det blev nævnt, at skibet ikke har fået meget opmærksomhed i teksten. Peter Saabye Simonsen forklarede, at det skyldes at det ikke er nævnt af de interviewede.

Sekretariatet havde indstillet at:

- *Bestyrelsen tager orienteringerne til efterretning og fremsender evt. kommentarer skriftligt senest 10. oktober.*

Beslutning:

Processen for arbejdet med evalueringen blev godkendt.

Fremsendelse af plan for arbejdet med nationalpark-planen blev godkendt til november og drøftelse den 5. december

Med de formulerede ændringsforslag blev det besluttet, at sekretariatet arbejder videre med evalueringen og henter kommentarer fra rådet og udvalgte interessenter, som nævnt i processen, der også gerne må beskrives kortfattet.

Bestyrelsen tog orienteringen til efterretning og indsender kommentarer **senest den 25. oktober.**

3. Økonomi - Budget 2017 og 2018 – Orienterings- og Beslutningspunkt

Sagsfremstilling:

Budgettet for 2017 er fortsat uændret. Der er forskydninger indenfor 2017, fordi indgående og udgående betalinger er skubbet fra 2. kv. til 3. og 4. kv.

Bestyrelsen vil få forelagt et forslag til budget 2018, som de vil blive bedt om at forholde sig til.

Resumé:

Sekretariatet vil orientere om status i forhold til Budget 2017.

Sekretariatet vil fremlægge Budget 2018 til kommentering.

*Sekretariatet havde indstillet at:
Bestyrelsen tager orienteringen til efterretning.
Bestyrelsen forholder sig til budget 2018*

Referat:

Peter Saabye Simonsen gennemgik budgettet for 2017, som er baseret på bogholderi for 1. og 2. kvartal, da vi ikke har modtaget 3. kvartal fra NST Økonomi. Han orienterede om de mindre ændringer på de enkelte budgetposter:

Græsning, fordi der ikke har været brugt så meget og fordi græsningsforeningen ikke har bedt det afsatte beløb på ca. 114.000 kr.

Projekt skiltning er gået i stå, da det brune motorvejsskilt på E45 er sat på hold.

Projekt Interreg Va Nakuwa er kommet i gang senere, hvorfor der ikke er brugt så mange midler, men de er forskudt tilsvarende til 2018 og fremefter.

Nationalparkskibet: drift og vedligehold er sat op, men diesel er billigere end forventet.

Evaluering og monitorering – her er der brugt lidt mere end budgetsat, men der skæres i 2018.

Følgelig havner vi på en lidt mindre omsætning end forventet, og derved øges 2018 tilsvarende.

Vi er nu oppe på at forbruge 74,5 % af budgettet til aktiviteter og 25,5 % på administration mod 49 % i maj 2015. Det er et par procent bedre end forventet og sekretariatet regner ikke med at det kan forbedres yderligere, medmindre at vi får gang i store projekter med lønkroner, hvor vi kun skal medfinansiere i begrænset omfang.

Budgettet for 2018 havde de nyeste tal. Man har valgt at flytte enkelte aktiviteter, så de står under den oplagte målsætning.

Der var en drøftelse af udgifterne til Vagerlauget, som er en post Nationalparken påtog sig, da Farvandsvæsnet ophørte med at afmærke i Vadehavet. Bestyrelsen påpegede, at Nationalparken ikke bør drifte, men at man gerne vil facilitere. Bestyrelsen var enig i, at den beslutning der blev taget i 2012 bør drøftes op på et kommende møde.

I forhold til budget 2018-2020, er der afsat 7,9 millioner kroner. Man har valgt ikke at specificere budgettet, da der skal skrives en ny Nationalparkplan, som skal gælde fra 2019. Når planen er skrevet, kan man fordele midlerne. Herudover skal aftalen med Vadehavets Formidler Forum genforhandles i 2018 og bevillingen til VFF-koordinatoren løber kun frem til 1. juli, hvorefter bevillingen kommer fra Friluftsrådet og de fire vadehavskommuner.

Janne Liburd bad om at målsætning 5, Realdania Tøndermarsken, omdøbes til Tøndermarskinitiativet.

Preben Friis-Hauge opfordrede til, at man, når man er en international nationalpark, bidrager med midler til Vadehavsforum, så vi har en mere balanceret tilgang til det trilaterale arbejde. Han opfordrede til, at man afsætter 40.000 kr. til tilskud til dem, såfremt Vadehavsforum fortsætter deres arbejde som hidtil.

Der var en generel drøftelse af vores bidrag til det trilaterale vadehavssamarbejde og der var enighed om, at samarbejdet nedprioriteres fra ministeriel side, på trods af, at de underskriver en deklaration hvert fjerde år, næste gang i Leeuwarden i 2018.

Britt Schak Hansen opfordrede til, at man flytter midler fra målsætning 8, formidling, til målsætning 1 og 2, natur. For at kompensere for de færre midler til målsætning 8, opfordrede hun til, at man søger ekstern finansiering. Hun foreslog, at de fire vadehavskommuner bidrager til at løfte partnerprogrammet som et erhvervsfremmetiltag.

Kristine Kaas Krog orienterede om, at hun, når Fanø Kommune drøfter erhvervsfremmeindsatsen i det nye år, vil have Britt Schak Hansens forslag i tankerne.

Lars Brinch Thygesen mente, at der burde være flere midler til Nationalparkens arbejde med Verdensarven, da det er en opgave der kommer ud over de opgaver en Nationalpark normalt har.

Peter Saabye Simonsen gjorde opmærksom på, at mange ressourcer i 2018 vil blive brugt på den nye Nationalparkplan, hvorfor sekretariatet ikke kan søge midler og have det samme aktivitetsniveau i forhold til projekter.

Beslutning:

Det blev besluttet, at Nationalparkens rolle i forhold til Vadehavets Vagerlaug drøftes på et kommende møde.

Det blev besluttet, at der afsættes 40.000 kr. til Vadehavsforum. Kommunernes bidrag til nationalparkens og Verdensarvsaktiviteterne skal klarlægges.

På det første bestyrelsesmøde i 2018 skal drøftes det fortsatte engagement med VFF, herunder temamøder og temahæfter, nationalparkdag, koordinerende funktion.

Der skal aftales møde allerførst i det nye år med kommunerne om deres fortsatte engagement og bidrag, som bl.a. omfatter den koordinerende formidlingsfunktion, Strategi for Verdensarv Vadehavet og tilhørende aktiviteter samt aktiviteter i nationalparken.

Herudover tog bestyrelsen orienteringen til efterretning og forholdt sig til budget 2018, som blev godkendt.

4. Nyt fra bestyrelse og sekretariat – Orienteringspunkt

Sagsfremstilling:

Kort orientering fra bestyrelse og sekretariat, herunder deltagelse i møder samt presseomtale. Der vil på mødet kun blive gennemgået eventuelt nyt fra diverse udvalg, herunder fra

- Partnerprogrammet v/Hanne Voetmann
- Kunstudvalget v/Marco Brodde
- Græsningsforening v/Kjeld Andreasen
- Frivillige Nationalparksbibet v/Svend Tougaard
- Frivillige Danmarks Jægerforbund v/HC Fuglsang
- WSB og Partnershipcenter v/Janne Liburd

Sekretariatet havde indstillet at:

- Bestyrelsen tager orienteringerne til efterretning.

Referat:

Peter Saabye Simonsen gennemgik kort ledelsesorienteringen. Han gjorde opmærksom på, at naturprojekterne var begyndt at tage fart og at der skete noget på området. Peter Saabye Simonsen påpegede, at Nationalpark Vadehavet har langt flere følgere på Facebook end de øvrige nationalparker, måske et mål at forfølge fremover.

Janne Liburd henviste til side syv i ledelsesorienteringen, hvor Prowad Link omtales. Bæredygtighed og vækst er vigtige faktorer i projektet. Især sidstnævnte har de tyske kolleger haft svært ved at tage til sig, men der pågår et stort arbejde for at påpege dette og man er kommet langt i forhold til at sikre, at projektet gennemføres.

- Partnerprogrammet v/Hanne Voetmann

Der har ikke været møde i partnerudvalget for nylig, men der har været udsendt to markedsføringspakker til partnerne. Man har ikke overblik over hvor meget de bliver brugt, men især sort sol pakken har været populær. To af campingpladserne har været gode eksempler på, hvordan pakken kan bruges.

Der afholdes to partnerkurser i slutningen af oktober, hvoraf det ene afholdes hos en ny partner, Esbjerg Bibliotek. Der er sket en udvikling i hvem der søger om partnerskab. Eksempelvis har vi en bilforhandler, som bruger Vadehavet i sin markedsføring. Når man har bilen til service, kan man låne en bil og køre ud i Nationalpark Vadehavet.

Ambassadørkurset har været en stor succes. En dame fra Haderslev havde været forbi kontoret og fik et lynambassadørkursus og Fanø Plus oplysningsforening vil gerne afholde et ambassadørkursus på Fanø.

En partner der var stoppet er kommet tilbage og er blevet godkendt produktpartner. Næste møde i partnerudvalget er i uge 43.

- *Kunstudvalget* v/Marco Brodde

Kunstnerne som besøgte Vadehavet i foråret, er på besøg igen i denne uge og arrangerer blandt andet en komsammen, hvor man bruger øens musikere og dansere. Udvalget er ved at lave en køreplan for hvordan projektet præsenteres for den brede offentlighed og Kunstnerne er ved at lave en hjemmeside om projektet.

- Græsningsforening v/Kjeld Andreasen

Kjeld Andreasen var tilfreds med den pressemeddelelse der er udsendt fra sekretariatet. Der har ikke været så meget aktivitet i græsningsforeningen, men de har møde i uge 41 og der er projekter i gang.

- Frivillige Nationalparkskibet v/Svend Tougaard

Svend Tougaard orienterede om, at sæsonen er ved at være ovre. Der er mandskab nok til turene og der er et godt klima om bord. Der er stor begejstring blandt de frivillige og de er dygtige formidlere. Man er ved at undersøge om man kan samle mandskab til vagersætning fra skibet, her har man kontaktet frivillig Børge Nielsen, som tidligere har sat vagere, for at høre om han kan samle et hold.

Janne Liburd orienterede om, at man havde haft et grill-arrangementet for de frivillige ved Kammerslusen, og takkede i den forbindelse frivilligkoordinatoren for sit arbejde.

Preben Friis-Hauge havde deltaget og sagde, at det var et fantastisk arrangement, netop fordi ægtefællerne var inviteret med. Det viser, at de bakker op og er engagerede.

- Frivillige Danmarks Jægerforbund v/HC Fuglsang

HC Fuglsang orienterede om, at prædationsprojektet kører. Opgaven er at finde ud af hvad der skal ske fremadrettet. Ulrik Lorenzen opfordrede til, at

man udbreder arbejdet til også at omfatte den nordlige del af Vadehavet, hvilket man vil drøfte på et møde ultimo november.

HC Fuglsang gjorde opmærksom på, at forskellen på de skibsfrivillige og prædationsjægerne er, at prædationsjægerne ikke har en koordinator, så skal projektet fortsætte, skal man have en koordinator tilknyttet.

Ulrik Lorenzen gjorde opmærksom på, at han ønsker at evaluere på indsatsen. Der må være nogle parametre man kan måle på og derudfra formulere en profil på det fremtidige arbejde. Det skal påvises at det nytter og de frivillige skal mærke, at de gør en forskel og deres uddannelse kan bruges til noget.

- WSB og Partnershipcenter v/Janne Liburd
Janne Liburd orienterede om, at der er møde den 17. november på Vadehavscentret, hvor man blandt andet skal se Verdensarvsudstillingen. Partnershipcentret er stadig et vigtigt emne og Janne Liburds vurdering er, at Vadehavsforum er en integreret del af partnershipcentret.

Peter Saabye Simonsen opfordrede til, at man kan lukker for data til bestyrelens iPads. Dette bakkede bestyrelsen op om.

Beslutning:

Bestyrelsen besluttede, at man lukker for data til bestyrelsens iPads og alle bruger wifi.

Bestyrelsen tog orienteringen til efterretning.

5. Evt. og meddelelser

Referat:

Lars Brinch Thygesen orienterede om vandløb. Det var en festdag, den 22. september, da Kongeåpassagen blev åbnet ved Jedsted Mølle. Det har betydet meget for dyr og planter i Kongeåen og der er massevis af natur- og kulturhistorie i området. Esbjerg Kommune har været helt fantastiske og der var over 200 gæster til indvielsen.

Efterfølgende er der kommet store regnmængder hvilket har gjort, at areaerne omkring blev oversvømmede. Dette opfatter mange som en konsekvens af åbningen, men det er de store regnmængder der påvirker området. Lars Brinch Thygesen foreslog, at man inddrager Kongeåen i et jordfordelingsprojekt, så man kan løse problemerne til fælles gavn. Kongeåens sluse er tidligere blevet flyttet og man lavede faskinerne ved udløbet i en forkert vinkel. Det har medført, at der ved flod og ebbe, hvor tidevandet bevæger sig langs kysten sker en aflejring af materiale i det faskinerede forløb uden-

for slusen. Lars Brink Thygesen opfordrede til, at man får løftet opgaven ved fælles hjælp organisationer imellem.

Marco Brodde påpegede, at diger er på dagsordenen i forhold til valgkampen. Han fandt det mærkværdigt, at politikere kobler klimatilpasning med natur. De kræver højere diger, men der bliver ikke mere plads til vandet. Han opfordrede til, at der rejses en offentlig debat om, at vi skal skabe plads til vandet. Der vil være god mening i at gøre klimatilpasning naturvenlig. Tyskere og hollændere taler om uddigninger, det kan vi gøre ved å-digerne.

Kjeld Andreasen påpegede, at der har været en pressemeddelelse hvor flere udtalte sig om råstofindvinding, men samtidig talte om forhøjelse af digerne. Her manglede han, at digelagene blev inddraget. Politikerne skal tage hånd om å-løbene, som hænger sammen og huske, at åerne er forbundet. Måske skal man gøre andet end at forhøje digerne og i stedet oprense ved sluserne.

Preben Friis Hauge gjorde opmærksom på, at Varde Kommune, i forbindelse med den overordnede kloakplan, laver forsinkelses- og opsamlingsbassiner. Det er et politisk signal at sende om, at man ved der er problemer. I forhold til forhøjelse af digerne, er det en sag for Miljøministeren, som skal tage kontakt til Kystdirektoratet.

Marco Brodde orienterede om, at Karsten Reise, på det sidste møde i Vadehavsforum, præsenterede hvordan man kunne kombinere større vandmængder med natur og herlighedsværdier. Forum debatterede emnet, og Marco Brodde fandt det interessant og ville gerne gå videre med det. Janne Liburd orienterede om, at det er skrevet ind i den trilaterale forskningsagenda og er en prioritet.

Lars Brinch Thygesen opfordrede til, at man tager kontakt til sekretariatsleder Helga Grønnegaard fra Collective Impact, med henblik på at lave en fælles temadag med kommuner og interessenter.

Mikael Nørby-Lassen bad om at man huskede på, at der er mennesker der har en indtægt på de arealer der bliver oversvømmet. Kommunerne har ikke opfyldt deres forpligtelse i forhold til oprensning, hvilket bremser vandet og får det til at flyde over. Men han mente ikke, at det var det rette sted at diskutere emnet.

Janne Liburd orienterede om, at hun er bortrejst fra 18. til 28. november og at Preben Friis-Hauge i denne periode er stedfortræder for hende.

Janne Liburd orientrede endvidere om folkemødet i Ribe i forbindelse med 500 året for reformationen. Bestyrelsen har den 7. september modtaget materiale herom.